

УДК 27-565.8-284

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.5>

БІБЛІЙНИЙ АСПЕКТ ТЕРМІНА «НЕПОРОЧНІСТЬ», ЯК ПІДГРУНТЯ ДОГМИ ПРО НЕПОРОЧНЕ ЗАЧАТТЯ

ВАСИЛІВ Павло

доктор наук з богослов'я, доцент

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»

кафедра богослов'я

Науково-дослідний інститут канонічного права та богословських наук ІФАІЗ

вул. Софрона Мудрого, 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна

e-mail: vasylivp@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6523-5570>

Бібліографічний опис статті: Василів П. (2024). Біблійний аспект терміна «непорочність», як підґрунтя догми про Непорочне Зачаття. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 50–70. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.5>

Анотація. У даній статті ми розглядали біблійні підстави вчення Церкви про Непорочне Зачаття. Католицька Церква виходить від біблійного поняття «κεχαριστωμένη», яке й лягло в основу вчення про цю славетно марійну догму. У даній праці були представлені лінгвістичні джерела даного терміну, які проливають світло на діяння Святого Духа, Який помиляючись над усім створінням з волі Отця через Сина, будучи їхньою спільною особовою Любов'ю творить Марію як новий Твір. У Єф 1, 6 св. Павло говорить про наше оправдання завдяки волі Отця по благодаті в Його улюбленому Сині Ісусі Христі. Апостол Народів використовує дієслово «χαριστώ», що означає, що Богородиця завдяки випереджуючі дії Святого Духа з волі Сина і Отця була наперед оправдана. Бог не був би всемогутнім, якби не захистив від гріха прародичів Своєю Матір. Саме тому Він завдяки майбутньому Воплоченню у випереджуючий спосіб забороняє Пречисту від первородного гріха, щоби через Неї прийняти тіло і відкупити увесь світ на Хресті. Дана праця повинна стати містком у поєднанні католиків, православних та протестантів, які по-новому повинні подивитися на Христа через призму досконалої святості Марії від Зачаття.

Annotation. In this article, we considered the biblical basis of the Church's teaching on the Immaculate Conception. The Catholic Church proceeds from the biblical concept of «κεχαριστωμένη», which formed the basis of the teaching about this glorious Marian dogma. In this work, the linguistic sources of this term were presented, which shed light on the actions of the Holy Spirit, Who, erring over all creation with the will of the Father through the Son, being their common personal Love, creates Mary as a new Creation. In Eph 1, 6 St. Paul speaks of our justification through the will of the Father by grace in His beloved Son Jesus Christ. The Apostle of the Nations uses the verb «χαριστώ», which means that the Mother of God was justified in advance thanks to the anticipatory action of the Holy Spirit with the will of the Son and the Father. God would not be omnipotent if He did not protect

His Mother from the sin of the ancestors. That is why, thanks to the future Incarnation, He forbids the Most Pure One from original sin in an anticipatory way, so that through Her He may take the body and redeem the whole world on the Cross. This work should become a bridge between Catholics, Orthodox and Protestants, who should look at Christ in a new way through the prism of Mary's perfect holiness from the Conception.

Святий Дух, виконуючи план Небесного Отця, щоби «Слово стало тілом, і оселилося між нами, і ми славу його побачили» (пор. Ів. 1, 14), тобто щоби Слово Боже увійшло у видимий світ і стало видимим для творіння, вималював образ Тієї, Яка отримує завдання стати Матір'ю Божого Сина. Майбутня матір повинна бути досконалою, святою і здатною виконати це завдання Творця. Саме тому Творець вималював Її у Своїй Божественній волі як Зачату без гріха. Свята Церква проголосила цю догму 8 грудня 1854 року в буллі «*Ineffabilis Deus*» блаженним Пієм IX *ex cathedra*.

Хоча догма була проголошена більш як півтора століття тому назад, але дебати на тему про Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії не вщухають і до сьогодні. Актуальність розгляду цього питання є очевидною в апологетичному ключі для утвердження у вірі.

Аналізуючи догму про Непорочне Зачаття, у цій праці свідомо і не випадково введено термін – Обожествленне Зачаття, яке в душі східного богослів'я з іншого ракурсу краще проливає світло на правду про досконалість Марії від самого Зачаття, яка була створена Святим Духом і захоронена від первородного гріха.

Термін «Обожествленно Зачата» є відповідником терміна «Непорочно Зачата». Правда про відсутність первородного гріха у Марії від Зачаття, тобто «Непорочне Зачаття», яке для православних братів звучить дещо юридично, в августинівському душі є катафатичним проголошенням правди про Марію, яке акцентує на відсутності «пороку», «гріха» та «зіпсуття». Християнський Схід повинен також в богословсько-містичному ключі визнати цю правду про Марію, яка була б термінологічно близькою для нас. Тому-то в більш апофатичному ключі доцільніше було б підкреслити цю ж правду термінологічно, спираючись на святоотцівське богослів'я.

Прикметник «Непорочна» відповідає єврейському терміну «טָמֵא» [tāmîm] та грецькому «ἄμωμος», словотвірний корінь якого «μωμος» означає «порочність», а префікс «ἄ» виключає таку можливість. Ця лексема означає, що дійсність, тобто дане буття, є «без вади». Той, хто без дефекту та зіпсуття, може назватися повністю невинним та непорочним.

Біблійне розуміння терміну «непорочність» не полягає тільки у фізично-моральній чистоті та дівичій незайманості, але також у повній безгрішності та етично-морально-духовній свободі від гріха. Слово Боже голосить, що існує:

1) фізична непорочність (досконалість). Царю Навуходносору приводять молодих ізраїльтян з царського та шляхетного роду, в яких немає «жодної вади» [ἄμωμος καὶ εὐειδέϊς] (Дан. 1, 3-4). Закон Мойсея також говорив про фізичну непорочність, тобто про принесення Богові досконалих жертв без вади (Вих. 29, 1. 38; Єз. 43, 22. 23. 25; 45, 18. 23; 46, 4. 6. 13);

2) етично-духовна непорочність. Слово Боже стверджує про непорочність Божого Закону (Пс. 18, 8а; 2Сам. 22, 31) та серця людини. Автор Псалмів зауважує, що серце (καρδία) є непорочним (εὐπρῆ/ἄμωμος) у того, хто зберігає Закон Господній (пор. Пс. 119, 80). Цар Давид просить створити серце чисте, тобто непорочне в ньому (пор. Пс. 50, 12). Бог наказує Ізраїлю тримати своє серце непорочним, тобто вірним Йому та Його Заповідям (пор. Пс. 86, 11);

3) ритуальна непорочність. У Книзі Макавеїв (пор. 1Мак. 4, 42) Богонатхненний Автор підкреслює, що священники повинні були очистити Ізраїль, щоби відновити Заповіт із Богом, укладений ще Мойсеєм на горі Синай (пор. Вих. 19-24);

4) містагогійна непорочність. У новозавітні часи св. ап. Петро навчає, що ми стали обмиті *дорогоцінною кров'ю Христа, непорочного й чистого Ягняти* [τιμίῳ ἀίματιῶς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ]» (1Пт. 1, 19). Ці слова є відгомонам Вих. 12, 5, адже Верховний Апостол підкреслює те, що Христос є нашою новозавітною Пасхою, в Якому ми стали учасниками «нового життя».⁹⁰

Текст Святого Письма (від книг Мойсея до Одкровення) змережений терміном «непорочність». Цей біблійний термін має глибинне, багатогранне значення та багатовікову традицію. Тому-то Отці Церкви, знаючи глибоке біблійне значення терміна «непорочність», застосовували його до Богородиці, Яка є цілковито досконалою й безгрішною, та Її Зачаття.⁹¹

Термін «Непорочне зачаття» акцентує нашу увагу **на наслідку самого акту зачаття**, тобто юридично заперечує присутність первородного гріха у Марії, і тому ментально ближчим є саме для християн латинського обряду. Натомість для християн східного обряду цю догматичну правду в богословському ключі краще виражає термін «*Обожествленне Зачаття*», адже він підкреслює, що **первісним або причинним актом зачаття є дія Бога** – тобто обожествлення.

Це свідчить, що обожествлення є дією Святого Духа. Марія була і є суб'єктом дії Святого Духа, Який Її створив досконалою Новою Євою, бо де є Утішитель, там ні на мить не може існувати гріх та відсутня влада сатани. Саме ця реінтерпретація марійної догми є першим кроком для зближення зі східними нез'єдиненими християнами та протестантами.

Термін «*Обожествленно Зачата*» включає в себе також правду, що Пречиста весь час потребувала благодаті, яку Творець безнастанно уділяє Богоматері, а Вона Її акумулювала та помножувала у Своему духовному естві. Марія зростала в благодаті і з нею співпрацювала. Тому-то це не є одноразове уділення благодаті, але – безнастанний процес співпраці свобідної волі покірної Непорочнозачатої Господньої Слугині.

Аналіз термінів «κεχαριτωμένη» і «непорочність»

Основоположним текстом для нашої віри в Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії є слова привітання архангела Гавриїла під час події Благовіщення,

⁹⁰ Катехизм Української Греко-католицької Церкви “Христос – наша Пасха”, Львів 2011, 9.

⁹¹ Пор. А. SERRA, “Fondamenti biblici del titolo ‘Cuore Immacolato’ di Maria”, Marianum 79(2017), 83-152.

які передав нам євангелист Лука (Лк. 1, 28): «καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν· χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σου!» (Ввійшовши до неї ангел, сказав їй: «Радуйся, благодатна, Господь з тобою! Благословенна ти між жінками»).

Подія Благовіщення відбулася в Назареті, у маленькому містечку, яке перші християни з повагою назвали містом, бо це було місце, де жила Пречиста Діва Марія. Хоча в часах Ісуса Христа Назарет не мав доброї слави (пор. Ів. 1, 46), проте першою християнською спільнотою воно сприймалось по-іншому. Саме в це місто був посланий архангел Гавриїл до Діви Марії.

Коли змії прибув до Єви, то вона прийняла його пораду і сатана – древній змії хитрістю спокусив праматір Єву. В раю до Єви приходить змії, який мав матеріальний вигляд, а тому її зойк чуємо при кожному народженню маляти, що приходить у світ.

До Марії приходить ангел, який мав вигляд вогняного духа, а не як матеріальний спокусник. Якщо наслідком приходу змія став зойк праматері, то до Марії ангел говорить: «радуйся». Народження воплощеного Емануїла приносить радість і Марія разом із спасенним людським родом радіє Його Різду, бо родився безболісно.

Бог не допустив спокусника до Марії, адже була в стані молитви і прослави Бога, а не як Єва в стані роздумів над принадою плоду дерева пізнання добра і зла. Ангел прибув у власному вигляді, а не ховався під видом змія.

Ангельське благовістя було відоме ще з часів праотців. У Святому Письмі зустрічаємо декілька описів благовістя про народження синів, наприклад, Авраамові та Сарі (Бут. 18, 1-16), матері Самсона (Суд. 13, 2-23) та священникові Захарії (Лк. 1, 5-25). Хоча між тими біблійними подіями є сотні років, проте спільними є п'ять ключових етапів: з'ява, страх, благовістя, здивування та знак.⁹²

	Бут. 18, 1-16	Суд. 13, 2-23	Лк. 1, 5-25
з'ява	Господь з'явився йому в діброві Мамре, як він сидів при вході до намету під час денної спеки...	Ангел Господній з'явився молодиці	І ось одного разу, коли Захарія за порядком своєї черги служив перед Богом, згідно зі звичаєм священничої служби, випав на нього жереб увійти в святилище Господнє і покадити. А вся сила народу під час кадіння молилася знадвору. Тоді з'явився йому ангел Господній, ставши праворуч кадильного жертовника.

⁹² Пор. S. DE FIORES, Maria sintesi di valori. Storia culturale della mariologia, Cinisello Balsamo 2005, 63-64.

страх	як тільки він їх побачив, метнувся від входу намету їм назустріч і вклонився до землі...	й сказав їй: «Оце ти неплідна й не маєш дітей, але ти зачнеш і породити сина. Остерігайся ж, не пий ні вина, ні п'янючого напою, і не їж нічого нечистого.	Захарія, побачивши його, стривожився, і страх напав на нього.
благовістя	(Один) і каже: "Я вернуся за рік о цій порі, й Сара, твоя жінка, буде мати сина."...	Бо оце зачнеш і породити сина; та щоб бритва не торкалась його голови, бо хлопчина цей від материнської утроби буде посвячений Богові, і він зачне визволяти Ізраїля з рук філістимлян.»	Ангел же сказав до нього: «Не бійся, Захаріє, бо твоя молитва вислухана; жінка твоя Єлисавета породить тобі сина, і ти даси йому ім'я Йоан. І буде тобі радість і веселість, і багато з його народження радітимуть; бо він буде великий в очах Господніх; не питиме ні вина, ні напою п'янючого, і сповниться Духом святим вже з лона матері своєї, і багато синів Ізраїля наверне до Господа, їхнього Бога. І сам він ітиме перед ним з духом та силою Іллі, щоб навести серця батьків до дітей і неслухняних до мудрости праведних, щоб приготувати Господеві народ прихильний.»
здивування	Авраам же й Сара були старі, дожили пізніх літ, і в Сарі перестало бувати, що звичайне в жінок. Тож і засміялася Сара, кажучи сама до себе: "Оце б то, зів'янувши, та здобутись на таку втіху? І чоловік мій вже старенький."...	Пішла молодиця та й оповіла своєму чоловікові... Тоді Маноах попросив Господа й мовив: «Благаю, Господи, нехай Божий чоловік, що його прислав еси, прийде ще раз до нас та й навчить нас, як нам поводитися з хлопцем, що має народитися.»	Захарія ж сказав до ангела: «По чому знатиму це? Я бо старий, і жінка моя на схилі свого віку.»
знак	"Хіба для Господа є щось трудне? За рік в отій самій порі повернусь я до тебе, й Сара матиме сина".	Тоді Маноах узяв козенятко й офіру та й приніс на камені Господеві, дивному в своїх вчинках. Маноах з жінкою дивились на те. Коли полум'я знялось від жертovníка до небес, знявся й ангел Господній разом з полум'ям жертovníка. Побачивши те Маноах та його жінка, впали ниць до землі.	Ангел озвався до нього: «Я Гавриїл, що стою перед Богом, і мене послано з тобою говорити та принести тобі цю благовість. І ось замовкнеш і не зможеш говорити аж до дня, коли це здійсниться, за те, що ти не повірив словам моїм, які здійсняться свого часу.»

Після останнього благовістя священникові Захарії шостого місяця Бог послав ангела Гавриїла у місто Назарет, і це ангельське благовістя було кардинально іншим, ніж усі попередні. Адже це була не з'ява, як у попередніх випадках, а посольство; тут не було страху, а лише збентеженість, у завершальному етапі це був не просто знак, а ще й покірна згода.

Схематично перебіг цієї події можна зобразити наступним чином:

Лк. 1, 26-38	
Посольство	Шостого місяця ангел Гавриїл був посланий Богом у місто в Галилеї, якому ім'я Назарет, до діви, зарученої чоловікові, на ім'я Йосиф, з Давидового дому; ім'я ж діви було Марія.
Привітання	Ввійшовши до неї ангел, сказав їй: «Радуйся, благодатна, Господь з тобою! Благословенна ти між жінками.»
Збентеженість	Вона ж стривожилась цим словом і почала роздумувати в собі, що могло значити те привітання.
Благовістя	Ангел їй сказав: «Не бійсь, Маріє! Ти бо знайшла ласку в Бога. Ось ти зачнеш у лоні й вродиш сина й даси йому ім'я Ісус. Він буде великий і Сином Всевишнього назветься. І Господь Бог дасть йому престол Давида, його батька, і він царюватиме над домом Якова повіки й царюванню його не буде кінця.»
Здивування	А Марія сказала до ангела: «Як же воно станеться, коли я не знаю мужа?»
Знак	Ангел, відповідаючи, сказав їй: «Дух Святий зійде на тебе й сила Всевишнього тебе отінить; тому й святе, що народиться, назветься Син Божий. Ось твоя родичка Єлисавета - вона також у своїй старості зачала сина, і оце шостий місяць тій, що її звать неплідною; нічого бо немає неможливого в Бога.»
Покірна згода	Тоді Марія сказала: «Ось я Господня слугиня: нехай зо мною станеться по твоєму слову!»

Та унікальність благовістя у Назареті прослідковується навіть з філологічного ракурсу, адже першими словами, якими ангел Гавриїл звертається до Преблагословенної Диви Марії, був термін «κεχαριτωμένη».

Лексема «κεχαριτωμένη» об'являє той факт, що Марія завжди була отінена благодаттю Отця, задля приходу у світ Того, Хто від Неї отримає Тіло і спасе світ.⁹³ «Чистотою та пренепорочністю Богородиця перевищує все видиме й

⁹³ Пор. I. DE LA POTTERIE, "Kecaritwme,nh en Lc 1, 28. Étude philologique", *Biblica* 68(1987), 357-382; пор. M. CAMBE, "La ca,rij chez saint Luc. Remarques sur quelques texts, notamment le KECARITWMENH", *Revue Biblique* 70(1963), 193-207.

невидиме творіння і водночас належить до людського роду, поширеного від Адама і зібраного в Божому Сині».⁹⁴

Євангелист Лука вказує на особливу роль Святого Духа в житті та діяльності Ісуса, згадуючи 17 разів про Святого Духа (натомість св. Марко про Святого Духа згадує лише 6 разів, а св. Матей – 12 разів). Здавалося б, що втручання Святого Духа починається щойно при Зачатті Ісуса (пор. Лк. 1, 35). Але термін «κεχαριτωμένη» (*благодатна*) повинен розглядатися як той, який показує випереджуючу дію Утішителя, якою Він, Податель усіх благодатей, у Своїй ласкавості захищає від первородного гріха разом з Логосом (в якому Марія була створена і захищена від первородного гріха), творячи волю Отця. І це все задля того, щоби у Ній, Вибраній Богом, будь-який прояв первородного гріха ніколи не виник.

Аналіз терміну «κεχαριτωμένη» в світлі терміну «χαριτόω»

Для грецького дієприкметника «κεχαριτωμένη» словотвірним є дієслово «χαριτόω». У грецькій мові дієслова, які закінчуються на «όω» завжди виражають «достаток», «скупчення», «повноту», а також повну інтенсивність дії. В активній формі вони означають: «заповнювати», «прикрашати», «прикривати»; а в пасивній – «бути наповненим», «декорованим», «повністю покритим».⁹⁵

Французький екзегет Ігнатій де ла Поттер'є (I. de la Potterie) стверджує, що дієслово «χαριτόω», яке вживає св. Лука, дуже рідко зустрічається у грецькій мові, а у Новому Заповіті з'являється лише двічі: в тексті Благовіщення «κεχαριτωμένη» (Лк. 1, 28) та в Посланні до Ефесян (1, 6) - «ἐχαρίτωσεν». Як і кожне дієслово, яке закінчується на «όω» (їх у Новому Заповіті є 96), так і «χαριτόω» має причинне значення, тобто стверджує про ефект, як наслідок дії, або певну зміну в суб'єкті. Дієслова «ἐλευθερώω» [*чинити вільними*] (Ів. 8, 32. 36), «δουλώω» [*поневолити*] (Ді. 7, 6), «ἀνακαλύπτω» [*відновлятися*] (Кол. 3, 10), «φανερώω» [*показувати, виявляти*] (Ів. 2, 11) проливають світло на зміст терміна «χαριτόω», який виявляє дію Бога по відношенню до людини.

Багато біблістів констатують, що слово «χαριτόω» перекладається як «*подарувати добро*», і воно нерозривно пов'язане з Божою благодаттю. Цей термін означає, що Бог чинить людину благодатною та обдаровує її Своєю ласкавістю, тобто це дієслово виражає ідею зміни завдяки благодаті.⁹⁶ Але дієприкметником «κεχαριτωμένη» неможливо у повноті передати суть термінів «*улюблена*», «*люба не за заслуги*», або як чимало протестантів перекладають «*ти, яка стала оправданою*», тому що слово, яке вживає Ангел, означає:

⁹⁴ Катехизм Української Греко-католицької Церкви «Христос – наша Пасха», № 188 пор. ІРИНЕЙ ЛЮНСЬКИЙ, «Проти ересей», III, 22, 3, Львів 2011, 71.

⁹⁵ Пор. А. MÉDEBIELLE, «Annonciation», Dictionnaire de la Bible supplément. Publié sous la direction de L. Pirot, I, Paris 1928, 262-297; пор. M. J. GRUENTHENER, «Mary in the New Testament», (ред.) J. B. CAROL, Mariology, Milwaukee 1955, 80-108.

⁹⁶ Пор. I. DE LA POTTERIE, «Maria 'piena di grazia'», Marianum 40(1988), 113-132; пор. G. ZEVINI, «Presenza e ruolo di Maria alle nozze messianiche di Cana (Gv 2, 1-12) nella lettura di Giovanni Paolo II», Marianum 5(1988), 347-365.

«досконало мила Богові» або ще краще – «створена благодатною» (тобто Святий Дух створив та наповнив Її благодаттю від початку Її існування), що протестанти визнали також вірним перекладом.⁹⁷

Це дієслово «χαριτόω» є також словотвірним і для інших слів. Так, у Святому Письмі читаємо у книзі Мудрості Ісуса, сина Сираха: «οὐκ ἰδοὺ λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν καὶ ἀμφότερα παρὰ ἀνδρὶ κεχαριτωμένω|» (*Чи не бачиш, що слово - над добрий дарунок? Але й те, і те – в благодатного мужа*) (Сирах. 18, 17) і означає «людина добра», «милостива», «милосердна».

Вираз «повний благодаті», грецькою - «πλήρης χάριτος», зустрічаємо у Ів. 1, 14 стосовно Ісуса: «*І Слово стало тілом, і оселилося між нами, і ми славу його бачили – славу Єдинородного від Отця, благодаттю та істиною сповненого*».

У Посланні до Ефесян термін «χαριτόω» виступає у значенні «обдарувати» нас благодаттю (ἐχαρίτωσεν) у Христі: «εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ ἧς ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἡγαπημένῳ|» (*на хвалу слави своєї благодаті, якою він обдарував нас у Любим своїм сині*) (Еф. 1, 6). Такий переклад, хоча філологічно правильний, однак стирає різницю між значеннями слів «обдарувати» та «перемінити благодаттю», тобто між значенням двох дієслів «χαριτόω» і «χαρίζομαι». Польський богослов М. Росік зауважує, що як для св. ап. Павла (Еф. 1, 6), так і для св. ев. Луки (Лк. 1, 28) це має об'єктивне значення, бо це є дар, даний Богом у Його Улюбленому Сині, з огляду на Його майбутні заслуги.⁹⁸ Що стосується Матері Божої, то це означає, що Марія була створена в Логосі як Найчистіша без первородної вади і захищена від цього гріха заслугами Її Сина (пор. Еф. 1, 6), адже там, де діє Дух Святий, там діє Іманентна Пресвята Трійця і немає первородного та будь-якого іншого гріха.⁹⁹ Біблійна екзегеза – це перша допомога, аби увійти в цю велику таємницю Непорочнозачатої.

Благодать є Божим даром, який повинен служити освяченню і отриманню стану «непорочності». Апостол Народів, об'являючи мешканцям Ефесу таємницю плану спасіння, засвідчує, що кожний віруючий є покликаний до того, щоби завдяки діянню Божої благодаті «χάρις» стати святим і непорочним. Все це звершується завдяки Божій благодаті. Оскільки Марія є «κεχαριτωμένη», то Її святість і непорочність є оптимальною. Марія є благодатна, але в іншій мірі, аніж святий Стефан, про якого сказано, що він також був повний благодаті

⁹⁷ Пор. J. F. BONNEFOY, "Marie dans l'Église ou la Primauté de la Sainte Vierge", Bulletin de la Société Française d'Études Mariales 11 (1953), 51-73.

⁹⁸ Пор. J. KUDASIEWICZ, Odkrywanie Ducha Świętego. Medytacje biblijne, Kielce 1998, 130; пор. M. Rosik, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, Wrocław 2004, 11; пор. A. NICHOLS, There is no rose. The Mariology of the Catholic Church, Minneapolis 2015, 15-16; пор. F. COURT, "Maria in ökumenischen Dialog. Erreichte Annäherungen und verbliebene Gesprächspunkte", Marianum 52(1990), 42-62.

⁹⁹ Пор. A. AMATO, Maria e la Trinità. Spiritualità mariana ed esistenza cristiana, Cinisello Balsamo 2000, 42, 60.

«πληρηςχαριτος» (Ді. 6, 8). Повнота благодаті в Марії є радикальною, а її святість має той же характер.¹⁰⁰

Дієслово «χαριτώ» означає не лише змінити когось благодаттю, оберігти когось благодаттю від чогось злого, творячи його добрим і повним вдячності, але й обдарувати благодаттю чи наповнювати благодаттю.¹⁰¹

Текст Лк. 1, 28 є дуже промовистим: «*Радуйся, благодатна*», тобто благодаттю Святого Духа створена, або «*виткана із благодаті*». Аксіомою є те, що в благодаті немає і не може бути гріха. Отож, Марія є завжди благодатною і збереженою від первородної вади праотця Адама і праматері Єви. Тут розуміємо термін «*благодать*» як інструмент дії і «*благодать*» як духовну матерію, над якою проводиться процес дії, про що говорять слова: «*Господь з тобою! Благословенна ти між жінками*».

Лінгвістичний аналіз терміну «κεχαριτωμένη»

Лінгвістичний аналіз терміну «κεχαριτωμένη» привідкриває глибинний зміст титулу Діви Марії, озвученого Ангелом Гавриїлом. Авторство цього терміна належить виключно до св. Євангелиста Луки, бо грекомовному світові до цього часу він був незаним.¹⁰²

Слово, утворене оратором або письменником за наявною в мові моделлю, лінгвісти називають «гапакс». Гапакс (лат. *hapax legomena*, грец. ἄπαξ λεγόμενα – тільки раз назване) використовують для експресивності мовлення лише один раз, і він не може набувати широкого вжитку, тобто він окреслює лише певний об'єкт, предмет чи особу.

Оскільки гапакс – це слово, яке зустрічається лише вперше у деякому тексті і лише у цьому тексті, тому внаслідок такої ізольованості та унікальності досить часто виникають труднощі у дослідженні етимології гапаксу, бо не можна однозначно визначити словотвірні основи, а внаслідок цього є проблеми з поясненням значення та перекладу. Так, до сьогодні точаться суперечки між богословами, біблістами та філологами щодо перекладу Господньої молитви, а саме про хліб, який просимо дати сьогодні: «τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον» (Мт. 6, 11)

Грецький прикметник ἐπιούσιος — це саме такий гапакс. Це слово не тільки ніде більше не зустрічається в Біблії (окрім паралельного тексту в Лк. 11, 3), а й відсутнє у всіх давньогрецьких текстах. Етимологія цього слова також не однозначна і у зв'язку з цим можливі декілька варіантів перекладу (тлумачення):

1) ἐπί + οὐσία, де прийменник ἐπί (на) поєднується з іменником οὐσία (буття, існування), тобто хліб необхідний для життя.

¹⁰⁰ Поп. J. KUDASIEWICZ, *Odkrywanie Ducha Świętego. Medytacje biblijne*, Kielce 1998, 130;

¹⁰¹ Поп. J. H. THAYER, *Thayer's Greek-English Lexicon of the New Testament*. Coded with Strong's Concordance Numbers, Peabody 1996, 667; R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 1955, 652; поп. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Lk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, Wrocław 2004, 10.

¹⁰² Поп. G. ROSSÉ, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Roma 2012, 48.

Але слово οὐσία в часах земного життя Ісуса Христа у простій розмовній мові означало лише «майно», «маєток», а не «буття» чи «існування».

Іменник «οὐσία» в Новому Завіті зустрічається всього двічі - в притчі про блудного сина (Лк. 15, 12-13): «Тату, дай мені ту частину маєтку (οὐσία), що мені припадає... І там розтратив свій маєток (οὐσία)».

Значення «буття» чи «існування» закріпилися за терміном «οὐσία» у філософських творах Платона та Аристотеля. Пізніше це слово було використано християнськими богословами для опису сутності Святої Трійці - одна природа, три Особи, тобто одна οὐσία (усія), три ὑπόστασις (іпостасі).

2) ἐλί + οὐσία, де ἐλί - вже не прийменник, а прислівник «зверху», і поєднується з іменником οὐσία, значення якого ми вже розглядали. Це тлумачення «найвищий з усіх хлібів» є алюзією, тобто натяком, на вираз «хліб, що сходить з небес» (пор. Ів. 6, 33. 35. 41). Прихильників такого тлумачення можна поділити на три групи: одні розуміли під цим хлібом Святе Причастя, другі – самого Христа, а ще інші – вчення Спасителя. Але прислівник «сьогодні» суперечить усім цим версіям, адже ж таїнство Євхаристії ще не було встановлено, коли Христос промовляв ці слова.

3) ἐλί + εἶναι, де εἶναι – дієприкметник «що відноситься (до дня)», тобто «щоденний», але при такому підході є певний мовний надмір та акцентування не на хлібі, а на часовому аспекті – на сьогоднішньому дні.

4) ἐλυῖσα – «завтрашній», «наступний», «наступаючий», тобто дослівно прохання звучить так: «Завтрашній хліб дай нам сьогодні». Але такий переклад суперечить словам Ісуса: *«Не журіться, отже, завтрашнім днем; завтрашній день турбуватиметься сам про себе. Доволі днів його лиха»* (Мт. 6, 34)

Але ж розчину для завтрашнього хліба господиня готує з вечора. Якщо вона не заквасить сьогодні, вона не матиме хліба завтра. Саме в цьому суть прохання про хліб: тільки про найнеобхідніше, бо необхідне завтра потрібно мати сьогодні.

Усі підходи мають право на існування, вони привідкривають глибинний зміст гапакса, і спонукають до медитації над словами молитви «Отче наш».

Господь заповідає у пошуку Царства Небесного дбати про його прихід, у якому небесний бенкет включає смак хліба *«Щасливий той, хто їстиме хліб у Царстві Божім»* (Лк. 14, 15), тобто ми просимо, щоб небесні благословення вже наповнювали наше життя.

Жінка ханаанянка наперед відчула присмак «хліба дітей» (пор. Мт. 15, 26), який випросила для своєї доньки. Цим «хлібом дітей» було оздоровлення від злого духа. Хліб є дуже широким поняттям. У випадку цієї жінки – звільнення від зла її доньки. Рецепт отримання цього хліба дав Ісус, промовивши: *«О жінко, велика твоя віра! Хай тобі буде, як бажаєш»* (Мт. 15, 28).

Св. Лука використав цю мовленеву багатогранну особливість гапаксу до Богородиці, описуючи Її суть, бо Вона є єдиною перлиною Творця, Яку як спеціальний твір вчинив унікальною і досконалою. Лише до Неї єдиної був вжитий цей гапакс, адже вона є виключенням зі всіх творинь, як Обожествлено

Зачата. Гапакс підкреслює унікальність Богородиці. Почувши таке дивне звертання, не знане Їй до того часу, Діва Марія здивувалася, знала бо Святе Письмо напам'ять, але не зустрічала цього слова у Святому Письмі.

Отже, слово «*благодатна*» зустрічається у Святому Письмі лише один раз.

Грамматична форма привітання Архангела Гавриїла, в якому є слово «*κεχαριτωμένη*», формуючи гапакс біблійного тексту Благовіщення, яке вживається в *participium perfecti passivi*, вказує, що майбутня Мати Месії володіє цими якостями постійно і досконало.¹⁰³

Аналіз перекладу терміну «*κεχαριτωμένη*»

Термін «*κεχαριτωμένη*» в сучасних україномовних перекладах перекладається словом «*благодатна*».

Бібліст М. Росік зазначає, що у двох кодексах (Codex Palatinus та Q) термін «*κεχαριτωμένη*» був поданий як «*gratificata*», тобто «*обдарована благодаттю*». Незважаючи на те, що ця форма є правильним граматичним віддзеркаленням грецького дієприкметника, в еkleзіальній термінології вона не була прийнята, оскільки в стародавній латинській літературі, наприклад, у Лактанція, Лівія або Цицерона, ця форма виділяла світські аспекти значення: «*бути ввічливим*», «*звершувати милосердя*», «*дарувати задоволення*». У релігійному сенсі це дієслово вживає св. Августин у значенні «*бути прихильним*», «*бути добрим*», «*дарувати*», «*помилувати*».¹⁰⁴

Натомість латинський переклад цього слова «*gratia plena*» (*повна благодаті*), що знаходиться у Вульгаті та Нео-Вульгаті, не передає в повноті значення цього слова.¹⁰⁵

Вислів «*gratia plena*» потрапив до латинського тексту, швидше за все, будучи запозиченим із сирійських текстів, особливо з Діатессарону.

У сирійській мові немає точного, дослівного перекладу грецького терміна «*κεχαριτωμένη*», подібно як і єврейською. В цій лексичній ситуації найбільш доцільним при перекладі, був би вислів «*חַסְדִּים וְעֵמֶת*» [He^osed we'émet] або «*діяння благодаті*».¹⁰⁶

Україномовні переклади Євангелія від Луки (1, 28) І. Хоменка, проф. І. Огієнка та О. Куліша, І. Левицького й І. Пулюя термін «*κεχαριτωμένη*» одноставно перекладають прикметником «*благодатна*», натомість в перекладі о. д-ра Рафаїла Турконяка подано слововираз «*сповнена благодаті*», який є тлумаченням дієприкметника «*κεχαριτωμένη*».

Морфосинтаксичний аналіз складного прикметника «*благодатна*» показує, що це слово складається з кореня «*благ*», інтерфіксу «*о*», кореня

¹⁰³ Пор. G. ROSSÉ, *Il Vangelo di Luca. Commento esegetico e teologico*, Roma 2012, 50; пор. J. CZERSKI, *Księgi narracyjne Nowego Testamentu. Wprowadzenie historyczno-literackie i teologiczne*, Opole 2003, 260-262.

¹⁰⁴ Пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 9.

¹⁰⁵ Пор. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy Przymierza*, Warszawa 2000, 51.

¹⁰⁶ Пор. J. ŁACH, *Dziecię nam się narodziło. W kregu teologii dzieciństwa Jezusa*, Częstochowa 2001, 125.

«дат», суфікса «н» та закінчення «а». Тобто значенням цього слова є «та, яка даєщастя, добро, радість, достаток», або ж «та, яка є багатою та щасливою». Ані перше, ані друге значення не привідкриває правди, що джерелом благодаті є Бог, а не Марія. Благодать Марія отримує від Бога, тому Вона «обдарована, наділена благодаттю». Лише так можемо лінгвістично дійти до первісного правдивого розуміння цього терміну в українській мові.¹⁰⁷

Тому з впевненістю можемо підсумувати, що переклад терміну «κεχαριτωμένη» о. д-ра Рафаїла Турконяка «сповненаблагодаті» – найвлучніший.

Дієприкметник «κεχαριτωμένη» євангелист Лука використовує у пасивній формі доконаного виду. Це означає, що в особі, до якої застосоване це дієслово, тобто в Марії, Божа благодать на момент мовлення вже вчинила перемену. Проте тут не сказано, як це відбулося, а тільки підкреслено, що Вона в минулому часі була змінена Божою благодаттю. Хоча серед богословів існує думка, що мова йде лише про опис дії благодаті щодо її Божого материнства, проте **дієприкметникв пасивній формі доконаного часу**, яким послуговується євангелист Лука, вказує, що благодать та перемена у Марії діяла перед Благовіщенням.¹⁰⁸ У даному випадку св. Лука у терміні «κεχαριτωμένη» вбачав глибину слів пророка Єремії про його напередвибрання та випереджуючу дію Божої благодаті, яку Триєдиний застосував в момент Обожествленно-непорочного Зачаття Богородиці: «Перш, ніж я уклав тебе в утробі, я знав тебе; і перш ніж ти вийшов з лона, освятив я тебе; пророком для народів я тебе призначив» (Єр. 1, 5). Якби євангелист Лука хотів підкреслити ідею наповнення благодаттю в момент ангельського привітання, то він би використав грецький вираз «πλήρης χάριτος» (повний благодаті), яким описав Стефана (Ді. 6, 8).¹⁰⁹

Як уже зазначалося вище, лексема «κεχαριτωμένη» (благодатна) вказує на попередню дію Бога. Слово «χάρις», яке є спільнокореневим для «κεχαριτωμένη», означає: «зичливість», «доброта», «обрання», «дар краси», «досконалість» як вільний дар Бога. Преблагословенна Діва Марія поєднує в Собі всі ці якості. Якщо б словотвірним словом для титулу Богородиці був термін «ἔλεος», який також означає «милосердя», або Божу милосердну відповідь на людський гріх, то це була б констатація присутності гріха в Марії.¹¹⁰ Саме тому євангелист Лука, акцентуючи на безгрішності Марії, послуговується терміном «κεχαριτωμένη».

¹⁰⁷ Поп. K. RAHNER, H. VORGRIMLER, *Mały słownik teologiczny*, Warszawa 1987, 275; поп. K. STOCK, "Die Berufung Marias (Lk 1, 26-38)", *Biblicum* 61 (1980), 457-491; F. COURT, "Mariologie. Maria, die Mutter des Christus", *Glaubens zugänge. Lehrbuch der Katholischen Dogmatik*. Herausgegeben von Wolfgang Beinert, II, Paderborn-München-Wien-Zürich 1995, 346.

¹⁰⁸ Поп. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy Przymierza*, Warszawa 2000, 51-53.

¹⁰⁹ J. M. LIPNIAK, *Pierwsza wśród usprawiedliwionych. Reinterpretacja dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny w świetle Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, Wrocław 2012, 35-36; J. BOLEWSKI, "Maryjny wymiar odkupienia", *Salvatoris Mater* 3(2001) № 3, 89-107; R. BOGACZ, "Od Niepokalanej do Bogurodzicy", *Maria Immaculata. 150 rocznica ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu NMP*, (ред.) J. MARECKI, L. ROTTER, Kraków 2004, 9-21.

¹¹⁰ Поп. R. C. TRENCH, *Synonyms of the New Testament*, Michigan 1985, 169.

Також необхідно наголосити, що термін «*благодать*» трактується як «*прихильність*» або «*приниження*» Бога (κένωσις), адже походить від «חָנַן» [hanan] = «*схилитися*» і означає прихильність Бога.¹¹¹

Сенситивний вимір терміна «*благодать*», який зустрічаємо у Старому Заповіті, часто означає «*материнське співчуття*» Бога і асоціюється з єврейським словом «חַמִּיּוּם» [rahámîm] (*милосердя*). Він узгоджується з терміном «חָנַן» [hanan], який походить від терміна «רָחַם» [rāhem] (Пс. 22, 11), тобто «*материнське лоно*». Цей вираз виражає незрівнянну Божу любов, а також дає нам підставу для кращого розуміння відносин між Богом і людиною, сповнених відданої вірності та любові. Термін «חָנַן» [hanan], який часто зустрічаємо в псалмах, вказує на важливість Божої допомоги.

Слово «*χάρις*» зустрічається у Святому Письмі аж 190 разів, з яких 75 разів маємо еквівалентний термін «חֵן» [hēn] від «חָנַן» [hanan], адже включає обрану інтервенцію щодо Ноя (пор. Бут. 6, 8; 8, 21), Мойсея (Вих. 33, 12. 13. 16. 17; Лев. 11, 11), Давида (2 Сам. 15, 25), а також виражає благодать як безмежне втручання Бога: «*Твоя бо милість ліпша від життя*» (Пс. 63, 4).¹¹²

Богословський аналіз терміну «κεχαριτωμένη»

Бути Матір'ю Бога та всіх людей – це найбільш персональний вимір Діви Марії. Це постійні взаємини любові і турботи, засвідчені у спілкуванні з Церквою. Марія є синтезом земного і небесного, а Її нетлінна природа несе у собі це вічне послання. Термін «κεχαριτωμένη», який виявляє суть Непорочного Зачаття, подає цілковито нове духовне поняття Всесвіту. Марія править Всесвітом, бо у ній Небо і земля з'єдналися разом, це не було лише теоретичне одкровення, але реально містичне поєднання. У цьому поєднанні необхідною була чистота Тієї, яка поєднає Небо і землю.

У старозавітних текстах, які використовуються при аргументації доведення догми Непорочного Зачаття, т.зв. «*акомодованих текстах*» (Прип. 8, 22-23: «*Господь створив мене почином путі своєї, першою з його чинів споконвічних. Я настановлена була від віку, від початку, раніше, ніж земля постала*»; пор. Бут. 3, 15; Сир 24), як стверджує маріолог Я. Болевський, знаходиться пророцтво обітниці правди не лише про Ісуса Христа, як початку всього творіння, але також і про Його Матір. У випадку Діви Марії розкривається правда Непорочного Зачаття.¹¹³

Термін «κεχαριτωμένη» (*благодатна*) вказує на важливість ролі, яка була відведена Богом Преблагословенній. Відразу після привітання «*Радуйся,*

¹¹¹ Пор. BDK 2, 498; пор. J. AUER, J. RATZINGER, *Il Vangelo della grazia*, (ред.) C. Molari, Città di Castello 1988, 34-35.

¹¹² Пор. H. H. HESSER, "Grazia", *Dizionario dei concetti biblici del Nuovo Testamento*, (ред.) L. COENEN, E. BEZREUTHER, H. BIETENHARD, Bologna 1976, 824-833.

¹¹³ Пор. J. BOLEWSKI, "Stworzenie w świetle Niepokalanego Poczęcia", *Salvatoris Mater* 1 (1999) 1, 23-35; J. BOLEWSKI, *Początek w Bogu. Jedność dziewiczego i niepokalanego poczęcia*, Kraków 1998, 342-348; пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitome" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 7-28.

благодатна!» Ангел Господній додає: «Господь з Тобою». Ці слова є невід'ємним елементом наративу Благовіщення і служать підтвердженням Божої присутності та турботи про обрання.¹¹⁴

Бібліст М. Росік зазначає, що Божа благодать – це перший дар, який Марія отримує від Бога. Наступним аспектом терміну «κεχαριτωμένη» (благодатна) у Діві Марії є пріоритет цієї особливої благодаті. У догматичному розумінні це вказівка на ідею «*praeredemptio*» (напередвідкуплення) Марії, пов'язану з нашим відкупленням. Завдяки особливій благодаті Марія була створена як особливе творіння, вільне від будь-якої плями гріха. Боже Провидіння мало план входу Спасителя у єство Марії (Нової Єви), як Нового Адама, задля відкуплення людини від первородного гріха. Використовуючи термін «κεχαριτωμένη» в *participium perfecti passivi*, який можна перекласти як «сповнена благодаттю» та, водночас, пов'язаний з формулюванням: «*Tu bo знайшла ласку в Бога*» (Лк. 1, 30), ми знаходимо *indicativus aoristis*, що означає: наповнення благодаттю звершилось одноразово у минулому, і ця дія є завершена. Таким чином розуміємо, що Матір Божа отримала повноту благодаті не в момент зачаття Ісуса, але раніше, тобто була збережена від первородного гріха, завдяки майбутнім заслугам Її Сина. Це гармоніює з ідеєю «*praeredemptio*».¹¹⁵

Паралельний текст із Послання ап. Павла до Ефесян (1, 6) означає також, що християни стали «*перемінені благодаттю*» в тому сенсі, що вони мають «*відкуплення його кров'ю, відпущення гріхів, згідно з багатством його благодаті*» (1, 7). Марія є заздалегідь змінена, викуплена благодаттю або, краще сказати, завдяки особливій благодаті Її вибраності на Божу Матір, цією благодаттю Сина Вона була створена як досконале творіння без гріха. Тобто Преблагословенна цією благодаттю напередвідкуплення була захищеною від первородного гріха, а благодаттю обрання – підготовленою, щоби стати Матір'ю Всевишнього. Всім цим Вона завдячує Святому Духові, бо була першою освячена цією Божою благодаттю. Таке тлумачення знаходимо у Отців Церкви, а особливо у св. Софронія.¹¹⁶

Оскільки грецький вираз «κεχαριτωμένη» (дієприкметник dokonаного виду минулого часу) походить від дієслова «χαριτώω», то він означає не лише розуміння суб'єктивного наповнення благодаттю в пасивному, статичному сенсі, але творення когось благодаттю «*милим і приємним, сповненим вдячності і святим*», що може чинити тільки Сам Бог з любові. Богонатхненний Автор у даному терміні використав дієприкметник dokonаного виду в минулому часі, що свідчить про те, що стан, про який тут іде мова, є постійною

¹¹⁴ Поп. M. ROSIK, *Jeżus i Jego misja. W kręgu orędzia Ewangelii synoptycznych*, Kielce 2003, 49.

¹¹⁵ Поп. J. SWETNAM, *Il greco del Nuovo Testamento, I, Morfologia*, Bologna 1995, 104; поп. M. ROSIK, «Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu “kecharitomene” (Łk. 1, 28)», *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 12-13.

¹¹⁶ S. SOPHRONIUS, “Or. II in Annunt. 25”, PG 87/3, 3248; поп. S. BERNARDUS, “De laudibus Virg. Matris, III, 3”, PL 183, 72 D.

і кінцевою реальністю. Таким чином Марія уже в момент Благовіщення була наповнена Божою благодаттю, бо в минулому була нею цілковито змінена. З огляду на постійність цього стану слід вважати, що ця переміна є досконалою, тобто повинна була звершитися ще до зачаття Марії і полягала у збереженні Пречистої від первородного гріха та від інших особистих гріхів. Термін «κεχαριτωμένη» окреслює Її екзистенційну властивість, дану Їй Богом. Це свідчить також і про те, що Вона завжди була «благодатною» від початку Свого існування і була Обожествлена при Зачатті, Непорочнозачата.

Той факт, що Архангел Гавриїл прийшов привітати Марію як «κεχαριτωμένη» від імені Бога, тобто як Його вісник (пор. Лк. 1, 19), означає, що Вона є Непорочнозачата, або Обожествлена від Зачаття і завжди була місцем мешкання Святого Духа в Ній Самій. Як доказ цього твердження є слова Євангелиста Луки про св. Івана Хрестителя – «і сповниться Духом святим вже з лона матері своєї» (Лк. 1, 15), тобто саме в момент відвідин Марією тітки Єлисавети Іван Хреститель був очищений від первородного гріха завдяки приходу Всесвятої, Яка є Пневматофора (πνευματοφορα), тобто носієм Святого Духа, і Христофора (χριστοφορα) – носієм Христа (пор. Лк. 1, 41-43).

З цього робимо висновок за аналогією, що Діва Марія, будучи ще більш достойною, бо стала Матір'ю Христа, мала честь бути обожествленою з моменту Свого Зачаття і ніколи первородний гріх Її не торкнувся. Якщо св. Іван Предтеча, будучи в лоні Єлисавети, вже був сповнений Святим Духом і очищений від первородного гріха, то що говорити про Діву Марію та Її Зачаття, а також благодать, яку Вона отримала від першого моменту Свого існування.¹¹⁷

Східна Традиція проголошує це іконічно; на іконі «Деїсус» поруч з Ісусом по правиці стоїть Діва Марія, а зліва св. Іван Предтеча. Пречисту Діву Марію завжди зображають з правої сторони, тобто Її достоїнство знаходиться на рівень вище в порівнянні зі св. Іваном Предтечею, незалежно від того, що «між народженими з жінок нема нікого більшого понад Йоана» (Лк. 7, 28).

Ще одним цікавим лексичним моментом, який знаходимо в привітанні Ангела Гавриїла, є словосполучення: «Господь з тобою!» (Лк. 1, 28). Ці слова прямо вказують, що Бог завжди є з Марією, а не лише з моменту події Благовіщення і наступного після цього благовістя Воплочення Божого Сина. Цей вислів підсилює термін «κεχαριτωμένη», з яким він пов'язаний і вказує на присутність Бога в Марії від самого Зачаття, що, у свою чергу, відкидає

¹¹⁷ Пор. M. CRIMELLA, Luca. Introduzione, traduzione e commento, (ред.) M. Crimella, Cinisello Balsamo 2015, 54-55; пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 10; пор. O. DA SPIENETOLI, *Maryja w Biblii, Niepokalanów* 1997, 57; пор. J. M. LIPNIAK, *Pierwsza wśród usprawiedliwionych. Reinterpretacja dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny w świetle Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, Wrocław 2012, 36-38; пор. R. BOGACZ, "Od Niepokalanej do Bogurodzicy", *Maria Immaculata. 150 rocznica ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu NMP*, (ред.) J. MARECKI, L. ROTTER, Kraków 2004, 9-2; пор. J. D. SZCZUREK, "Teologia dogmatu Niepokalanego Poczęcia", *Niepokalana w wierze i teologii Kościoła* (ред.) S. DRZYDZYK, Kraków 2005, 77-89; пор. M. STAROWIEYSKI, "Maryja w Kościele starożytnym", *Matka Jezusa wśród pielgrzymującego Cerkwi*, (ред.) J. S. Gajek, K. PEK, Warszawa 1993, 77-106.

можливість присутності в Преблагословенній первородного гріха та інших гріхів.¹¹⁸ Таким чином слова «*Господь з тобою*» мають відтінок не стільки побажання майбутньої дії – «нехай буде», як це є в Рут. 2, 4, а радше відтінок констатації за замовчуванням – «є» (тобто «Господь є з тобою»). Чимало екзегетів неодноразово вказали на паралель між Лк. 1, 28 та Суд. 6, 12, де Ангел вітає Гедеона як майбутнього спасителя Ізраїлю всупереч людським передбаченням: «Господь з тобою, хоробрий чоловіче!». Цю паралель зустрічаємо також у текстах Вих. 3, 12 та Ос. 1, 9.¹¹⁹

Походження і значення словосполучення «*κεχαριτωμένη*» містить в собі велику історію діяння Бога у Старому та Новому Заповітах, сконцентрованою в Марії та Її Сині. Цей термін має зв'язок зі словами пророків та псалмопівця.

Аналогічно у випадку з Марією термін «*κεχαριτωμένη*» є рівнозначним і відповідає словосполученню «*חֶסֶד וְעֵמֶת*» [hesed we'emet], яке означає, що Вона наділена благодаттю Святого Духа, благодаттю вибору і досконалої чистоти, яка є в Ній постійно і дана раніше через Заповіт і обіцянку, дану Давидові та його нащадкам як знак укладеного раніше Заповіту.¹²⁰

Термін «*κεχαριτωμένη*» виражає не лише факт події та її тривалість, яка вже відбулася до цього моменту, тобто це відбувалося в минулому і триває в теперішньому, але й замінює власне ім'я Діви з Назарета.

Богонатхненний Автор також підкреслює, що ім'я (згідно семітської традиції) визначає найглибшу суть особи. Якщо Архангел Гавриїл проголошує нове ім'я Марії, то це означає, що Сам Бог розкриває суть Її особи. Це виражається в терміні «*благодать*» (*χάρις*), на що вказує корінь слова «*κεχαριτωμένη*». Благодать виражає доброту та щедрість Творця і є даром, даним даром (безкоштовно), який Бог дав не за заслуги. У тексті Лк. 1, 30 ця прихильність Творця була виражена у формулі «*Ти бо знайшла ласку в Бога*», тобто Марія є сповнена Його прихильністю. Благодать має своє джерело в тринітарному житті Творця, а це вказує на те, що стан буття Марії в Богові, тобто Її постійна чистота та відсутність первородного гріха від Зачаття, є Її перманентним станом.¹²¹ Богословські підстави говорити про Непорочне Зачаття та привілеї Пречистої Діви Марії ми отримуємо саме у цьому терміні.

Французький маріолог І. де ла Поттер'є зазначає, що варто звернути увагу при поясненні привітання «*благодатна*» на старозавітний титул «*Донька*

¹¹⁸ Пор. A. LOISY, *Le Quatrième Évangile*, Paris 1903, 882-883; пор. A. MARTINELLI, "Maria nella Bibbia", *Marianum* 27 (1965), 293-393.

¹¹⁹ Пор. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy Przymierza*, Warszawa 2000, 54; пор. B. PRETE, "Il significato di Luca 1, 34 nella struttura dell'annunziazione", *Marianum* 40 (1978), 248-276; пор. J. McHUGH, "A New approach to the Infancy Narratives", *Marianum* 40 (1978), 277-287; пор. N. M. FLANAGAN, "The Position of Women in the Writings of St. Luke", *Marianum* 40 (1978), 288-304.

¹²⁰ Пор. J. B. ŁACH, *Wstęp-przeład z oryginału. Komentarz-ekskursy*, Poznań 2007, 217-218.

¹²¹ Пор. W. GRANAT, *Ku człowiekowi i Bogu w Chrystusie*, I, Lublin 1972, 482-483; пор. S. HAREZGA, "Nowotestamentowe podstawy dogmatu niepokalanego poczęcia Maryi", *Tota pulchra es Maria*, (ред.) J. KUMALA, Licheń 2004, 29-41; пор. H. LANGKAMER, "Biblia o Maryi w kontekście dogmatu o Jej Niepokalanym Poczęciu", *Niepokalana – nasza Siostra i Matka*, (ред.) Z. KIJAS, D. MUSKUS, Kraków 2005, 12-25; пор. J. M. LIPNIAK, *Pierwsza wśród usprawiedliwionych. Reinterpretacja dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny w świetle Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, Wrocław 2012, 34-35.

Сіону», адже Марія бере на Себе роль представника всього Божого народу, вірного Яхве, будучи вибраною і призначеною перед віками (пор. Бут. 3, 15) взяти на Себе роль Матері Божого Сина. З огляду ролі напередвибрання Діви Марії на Матір Божу, Вона повинна бути Непорочнозачатою «*κεχαριτωμένη*» і отримати випереджуючу благодать відсутності первородного гріха у Ній від Зачаття. В момент Благовіщення Пречиста отримала благодать і гідність Божого материнства та ще інші благодаті. Оскільки «*κεχαριτωμένη*» виражає випереджуючу благодать, яка діяла від Непорочного Зачаття в Марії, то у події Благовіщення потрібно його єднати не з тією благодаттю, яку Марія отримує лише в Своєму материнстві, а з випереджуючою благодаттю, яка приготувала Її до цього материнства.¹²²

З філологічної точки зору, як уже зазначалося, дієслово «*χαριτώω*»¹²³ означає змінити когось благодаттю, тобто трансформувати суб'єкт, а з богословської – цей термін означає благодать Бога Творця, Який робить добро тим, кому Він бажає, тобто мова йде про нове буття, вчинене за допомогою дії благодаті Святого Духа.¹²⁴

В даному випадку мова йде не стільки про те, щоб милосердно дивитись чи давати благодать, а про трансформацію, тобто зміни завдяки благодаті, чи про збереження в досконалості через цю благодать від чогось поганого. Таким чином термін «*χαριτώω*» означає, найперше, змінити когось благодаттю, а також захищати когось благодаттю від чогось. Обожествлення людини, згідно Отців Церкви (особливо св. Максима Ісповідника), було Божим прагненням любові. Слово Боже – Логос прийшов би у світ, щоби обожествити людину, навіть якщо б прародичі не згрішили. До обожествлюючого плану Отця людина додала актом звершення гріха ще одну проблему, а саме первородний гріх та відкуплення людства. Через Воплочення, Хрест та смерть Ісуса Христа Отець приніс у жертву Тіло Нового Адама Христа (Воплочене Слово), оскільки «*через непослух одного чоловіка багато людей стали грішниками*» (Рим. 5, 19). На Хресті не терпіло Божество Слова, але людська природа Христа, бо як *через одного чоловіка увійшов у світ гріх, і з гріхом смерть* (Рим. 5, 12), такі *через чин справедливості одного на всіх людей приходять життєдайне оправдання* (Рим. 5, 18).

Марія отримала в Зачатті привілей випереджуючо-захороняючого обожествлення. Тому-то ні на мить не була піддана під владу гріха та темряви, бо Бог не може прийняти Тіло від когось, хто не є гідним. Отець наперед

¹²² Пор. S. HAREZGA, "Nowotestamentowe podstawy dogmatu niepokalanego poczęcia Maryi", *Tota pulchra es Maria*, (ред.) J. KUMALA, Licheń 2004, 30-31; пор. I. DE LA POTTERIE, *Mary in the Mystery of the Covenant*, New York 1992, 17; пор. W. CYRAN, "'Duch Święty zstąpi na Ciebie'. Wierzy Maryi z Duchem Świętym według św. Łukasza", *Duch Święty a Maryja*, (ред.) S. C. NAPIÓRKOWSKI, T. STUDY, Częstochowa 1999, 11-29.

¹²³ Пор. J. H. THAYER, *Thayer's Greek-English Lexicon of the New Testament. Coded with Strong's Concordance Numbers*, Peabody 1996, 667.

¹²⁴ Пор. R. POPOWSKI, *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 1955, 652; пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 10.

оберігає Марію від первородного гріха через Святого Духа у Другій Особі Божій, Божому Слові, щоби завдяки Своему Провидінню вчинити Її Чеснішою від Херувимів, незрівнянно Славнішою від Серафимів, що без зотління Бога Слово породила. Триєдиний Бог у такий спосіб прагнув відкупити всіх. Коли ж відбудеться рекапітуляція (відновлення і об'єднання) у Христі, тоді Творець вчинить обожествлення (θέωσις), щоби всі були єдині в Ньому. Саме початок віднови цієї реальності починається з Марії, Найчистішої, Непорочнозачатої. У тексті Послання до Ефесян (1, 6) йдеться про те, що християни були «змінені благодаттю» в тому розумінні, що отримали «відкуплення його кров'ю, відпущення гріхів, згідно з багатством його благодаті» (1, 7). Марія, захищена благодаттю «κεχαριτωμένη» від первородного гріха, завдяки спеціальній благодаті напередвибрання стати Матір'ю Божою, була створена досконалою Божою Благодаттю Нествореною, тобто Святим Духом. Завдяки вибраності Пречиста Діва була збережена від первородного гріха Благодаттю. Від світанків Свого існування Марія була приготовлена Святим Духом до співучасті у плані спасіння. Творець удосконалив Її людську природу, щоби вчинити Матір'ю Всевишнього.

Християнський Схід завжди говорив про Преблагословенну Марію як «Παναγία» (*Всесвяту*). Апогеєм визнання стало офіційне проголошення Римським Архиєреєм Пієм IX в буллі «*Ineffabilis Deus*» (1854) догматичної правди про Непорочне Зачаття.¹²⁵ Це означає, що ми не можемо надати цьому терміну значення: «облагодатнена у цей момент», «обдарована благодаттю», тому що дієприслівник «κεχαριτωμένη», поданий у доконано-пасивній формі минулого часу, означає «*Ту, яка була і залишається предметом Божої благодаті*», оскільки Вона знайшла ласку в Бога як обрана, як особливе творіння, адже Її не торкнулася жодна пляма гріха, завдяки спеціальній Божій благодаті ані перед часом, ані в часі.¹²⁶

Св. Лука акцентує на особливому значенні іменника «*благодать*», оскільки це Божественне діяння охоплює все Євангеліє – Добру Новину про спасіння, принесене в Христі (пор. Лк. 4, 22; Ді. 20, 24. 32). Звідси випливає, що справа спасіння в універсальному вимірі раніше торкнулася індивідуально

¹²⁵ Пор. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy Przymierza*, Warszawa 2000, 51-53; пор. MAXIMUS CONFESSOR, *Opuscula theologica et polemica* 1, PG 91, 17 C; пор. PH. G. RENCZES, "L'ε[ξ]ις come concetto dell'Antropologia Filosofica di S. Massimo il Confessore", *Le privazioni del Signore sono diventate per noi le ε[ξ]ις. Un'analisi del concetto di ε[ξ]ις nell'opera di S. Massimo il Confessore*, Roma 1994, 69-70; пор. PH. G. RENCZES, "La gloria del Padre e la pienezza dell'uomo. L'apporto di Massimo il Confessore a una precisazione dell'antropologia teologica dei Padri", L. MELINA/J.-J. PÉREZ-SOBA (ред.), *Il bene e la persona nell'agire*, Roma 2002, 147; пор. A. GESCHÉ, *Chrystus*, Poznań 2005, 113; пор. П. ВАСИЛВ, Любов у Христі. Персоналістичний вимір благодаті в універсальному персоналізмі та в догматичному богослів'ї Чеслава Станіслава Бартніка, Чортків 2018, 618; пор. B. FORTE, *Maria la donna icona del Mistero. Saggio di mariologia simbolico-narrativa*, Cinisello Balsamo 2005, 68-69; пор. H. SCHÜRMAN, *Das Lukasevangelium*, I, Herder 1969, 44; пор. E. DELLA CORTE, "Kecaritwme, nh (Lc 1, 28). Crux interpretorum", *Marianum* 52(1990), 101-148; пор. K. STOCK, *Le prime pericopi della storia dell'infanzia in Lc 1-2*, Roma 1986, 104; пор. K. STOCK, "La vocazione di Maria: Lc 1, 26-38", *Marianum* 45 (1983), 94-126; пор. H. MUÑOZ, "Beata te che hai creduto!", *Parola Spirito e Vita* 6 (1982), 93-105; пор. A. STÖGER, *Vangelo secondo Luca*, Roma 1982, 37-50.

¹²⁶ Пор. I. DE LA POTTERIE, *Maryja w tajemnicy Przymierza*, твір цит., 163.

особи Марії як Тієї, яка була «κεχαριτωμένη». Цей термін, водночас, означає, що Марія є суб'єктом особливої Божої благодаті.¹²⁷

Є ще одна важлива деталь, на якій доцільно зосередити нашу увагу. У привітанні Ангела небесний посланець надає Діві Марії нове ім'я «κεχαριτωμένη». Привітання Ангела словом «κεχαριτωμένη» має унікальний *appellativum*, замінюючи на даний момент її власне ім'я, і тим визначаючи всю її виняткову індивідуальну сутність, особливу програму її життя.

Лише деякі постаті в історії спасіння були обдаровані такою ласкою Бога: Ной (Бут. 6, 8), Мойсей (Вих. 33, 17) та Давид (Ді. 7, 46). До тих велетів духа в історії спасіння включена й Марія. Бібліст М. Росік для прикладу наводить єгипетську легенду про богиню Ізиду, яка перед тим, як погодитися зцілити бога Ра, покусаного змієм, вимагала від нього розголошення її імені, яке мало бути джерелом його сили. В часах Ісуса Христа вірили, що ім'я впливає на долю людини, тобто певним чином визначає її долю. Цей аргумент також використовує св. Лука, щоби ще більш промовисто в цьому контексті підкреслювати чистоту та відсутність гріха.¹²⁸ Саме в такому ракурсі потрібно трактувати реакцію Пречистої Диви Марії на це привітання та її роздуми над значенням цієї дивної фрази, які Вона озвучила в домі тітки Єлисавети (пор. Лк. 1, 46-55).

Аналізуючи «*fiat*» Марії, бачимо, що ці взаємини між Богом і людиною є найдосконалішими, адже існування людини з Богом – це відносини «я»-«Ти», в яких зустрічаємо вічну постанову обрання Марії Творцем бути Божою Матір'ю, через Яку отримає спасіння весь світ.¹²⁹

У діалозі між Богом і людством Марія представляє людство як зразок віри. Ця згода Марії дуже конкретна, представлена св. Лукою і не фігурує настільки очевидно навіть в описі віри судді Гедеона, але скеровує нас до іншого біблійного тексту, який стверджує про Заповіт на горі Синай (Вих. 19, 3-8). Заповіт, укладений на горі Синай, є тристороннім: Бог, Мойсей та народ. Бог через Мойсея виявляє Ізраїлеві Свою волю мати особливі відносини з Вибраним Народом, які були виражені словами: «А Мойсей вийшов до Бога. І заговорив Господь голосно з гори до нього: «Так скажеш домові Якова і об'явиш синам Ізраїля: Ви бачили самі, що я зробив єгиптянам, як ніс я вас на орліх крилах і привів до себе. Тож коли щиро слухатиметеся мого голосу й

¹²⁷ Пор. M. CRIMELLA, Luca. Introduzione, traduzione e commento, (ред.) M. Crimella, Cinisello Balsamo 2015, 54-55; пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 10; пор. O. DA SPIENETOLI, *Maryja w Biblii, Niepokalanów* 1997, 57.

¹²⁸ Пор. M. ROSIK, "Niepokalana – pełna łaski. Przyczynek do interpretacji terminu "kecharitomene" (Łk. 1, 28)", *Misterium Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Materiały sesji naukowej na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu z okazji 150 rocznicy ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny*, Wrocław 2004, 17; пор. J. KUDASIEWICZ, *Matka Odkupiciela*, Kielce 1991, 34.

¹²⁹ Пор. M. SZWAJNOCH, *Historiozbawcze ujęcie tytułów Maryi w pismach kardynała Leo Scheffczyka*, Opole 2007, 236; пор. L. SCHEFFCZYK, *Maria, Mutter und Gefährtin Christi, Augsburg* 2003, 218; *nop.* L. SCHEFFCZYK, "Maria im Geheimnis menschlicher Existenz", *Klerusblatt* 5 (1972), 112-114; пор. L. J. SUENENS, *Kim jest Ona? Synteza mariologii*, Warszawa 1988, 48.

дотримуватиметеся мого завіту, будете моєю особливою власністю з-поміж усіх народів, бо моя вся земля. Ви будете в мене царством священників, народом святим. Ось і слова, що їх маєш переказати синам Ізраїля» (Вих. 19, 3-6).

Богословське підґрунття вчення про Обожествленне - Непорочне Зачаття Пресвятої Богородиці

Прикметами Божества є всемогутність, всюдиприсутність, всевідучість, всеосяжність та інші. Але Об'явлення зосереджує нашу увагу на найважливішому: «*Бог є любов*» (1 Ів. 4,8). Усі ці катафатичні ознаки затемнюють ще одну Божу ознаку, яка мов би забута. Цією ознакою, згідно Божого слова, є та, яка залишилася поза увагою. Боже слово твердить: **Бог є вогонь**. Про це говорить Старий Заповіт:

[כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵשׁ אֲכָלָהּ הוּא אֵל קָנָא] (Kî yhw(h)('ädönäy) 'élöhÊkâ 'ëš 'öklâ hû' 'ëlqannä')

«*бо Господь, Бог твоїй, - вогонь жерущий*» (Втор. 4, 24),

[עֲשֵׂה מִלְאָכֶיךָ רוּחֹת מְשָׂרְתָיו אֵשׁ לְהֵט] ('ösè mal'äkäywrûhôt müšärtäyw 'ëš löhë)

«*Господь робить слуг Своїх вогнем полум'яним*» (Пс. 104, 4),

[וּמִי מְכַלְכֵּל אֶת יוֹם בּוֹאוֹ וּמִי הַעֲמִד בְּהַרְאוֹתָיו כִּי-הוּא אֵשׁ מְצַרְף וּכְבָרִית מְכַבְּסִים] (ûmî mükalkêl 'et-yômbô'ô ûmî hä'ömëdbühërä|'ôtô kî|hû' kü'ëš mücärëp ûkübörîtmükabbüsîm)

«*Хто витримає день його приходу? І хто встоїть, коли він з'явиться? Таж він, немов вогонь ливарний, неначе луг шаповалів*» (Мал. 3, 2).

Підтвердження цього отримуємо і в Новому Заповіті: «*Бо Бог наш - вогонь, що пожирає*» (Євр. 12, 29), «*Він христитиме вас Святим Духом і вогнем*» (Мт. 3, 11; Лк. 3, 16).

Слово Боже твердить, що вогонь завжди використовувався як символ Божої присутності, очищення й освячення. Коли Бог навідується до людини, то приходить разом із Ним і вогонь пожираючий. Пророк Ісаїя це підтверджує: «*Господь сил громом тебе навідає і грюкотом та страшним шумом; бурю, вихором та полум'ям вогню, що пожирає*» (Іс. 29, 6) та «*Бо ось Господь прийде у вогні*» (Іс. 66, 15)

Коли Мойсей просив Бога показати йому славу Божу, тоді Творець сказав: «*Ти не зможеш побачити лиця Мого, бо людина не може побачити Мене і жити*» (Вих. 33, 20). То ж в чому причина, що людина опинилася в такій ситуації, що не може бачити Божого Лиця і залишитися живою? Але ж людина в раю спілкувалася з Богом. Проте це було тоді, коли ще не було гріха в людській природі. Після гріхопадіння прародичів бачимо його наслідок.

Готуючи Свій прихід на землю, Господь дає прообрази Свого Воплочення від Пречистої Діви Марії. Серед цих прообразів був на горі Хорив кущ, який горів і не згоряв «*Неопалима купина*» (Вих. 3, 2-4), та вогняний стовп, який вів Ізраїль в Обіцяну Землю (Вих. 13, 22). Ці прообрази Богородиці вказують нам особливість і обрання Діви Марії на Матір Бога. Якщо Бог є вогнем пожираючим, і зустріч з Ним не залишає їй шансу для життя, то чому Діва

Марія у Воплоченні залишилася жити? Насамперед тому, що Вона не мала первородного гріха, і Її природа була такою ж як природа наших прародичів до первородного гріха. Тобто Вона була Обожествлено Зачата, бо інакше б Вона не могла залишитися живою. Вогонь Її любові до Бога і вогонь Божої любові до Неї були взаємні, і в цій синергії відбулося Воплочення.

З пункту бачення «Божої кардіології» констатуємо, що Бог полюбив так Діву Марію, що вибрав Її на Матір Свого Сина. Це вогонь Божої любові. Марія була не тільки любленою Богом, але і Сама полюбила Бога до тієї міри, що віддала усю Свою любов лише Богові. У події вибрання Диви Марії на Матір Божого Сина бачимо також відповідь любові серця Марії до Бога.

Такою Її створив Господь Бог. Христос каже: *«Отець мій творить аж по сю пору, тож і я творю»* (Ів. 5, 17). Це означає, що Марія є Новим творінням, бо була захоронена у вогні Божої любові і вогнем Божої любові від первородного гріха. Гріх не міг навіть наблизитися до Марії, бо Вона була обнята вогнем цієї любові цілковито.

Акафіст до Пресвятої Богородиці Благовіщення подає нам підтвердження цього. Так в ікосі 4 сказані слова:

«Радуйся, ключе, що райські двері відмикаєш»¹³⁰

Коли прародичі згрішили, тоді Бог вигнав *«Адама й поставив від сходу до Едемського саду херувима з полум'яним миготливим мечем, щоб стерегти дорогу до дерева життя»* (Бут. 3, 24). Вогонь, отже, був заслоною входу до раю. Багатоокий херувим, який споглядав усі можливості дістатися до раю був першою перепорою для тих, хто намагався наблизитися до дерева пізнання добра і зла, а вогонь – друга перепона входу до раю. Цей небесний вогонь, який виходив із надр землі, виблискував як блискучий клинок меча, що обертався.¹³¹

Якщо Марія зображена як ключ до райських дверей, які оберігалися вогнем, то зрозуміло, що вогонь не може Її спалити, бо Вона ці двері відмикає і забезпечує вхід іншим до Раю, яким є Ісус. Термін «відмикає» - дієслово в теперішньому часі, який постійно триває. Цей вогонь Її ані не обпалить, ані не завдасть шкоди. Її природа горить вогнем любові, тому жоден вогонь їй не лише не принесе шкоди, а більше виявить Її вогонь любові Божої.

*Стаття надійшла до редакції 20.01.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 20.02.2024 р.*

¹³⁰ Молитовник «Прийдіте поклонімося», Рим. 1991, 229

¹³¹ А. П. Лопухин. Толковая Библия или комментарии на все книги Св. Писания Ветхаго і Новаго Завета. Петербург, т. I, 1904, 30.